

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: АНАЛІЗ ФАКТОРІВ, ЩО ФОРМУЮТЬ РЕЗЕРВИ ЇЇ ЗРОСТАННЯ

CREDITWORTHINESS OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES: ANALYSIS OF FACTORS THAT CREATES A RESERVE FOR ITS GROWTH

У статті розглянуто особливості аналізу кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств (на прикладі СПРАТ «Україна»). Зокрема, проведено оцінку кредитоспроможності аналізованого підприємства за найпоширенішими моделями, такими як прогнозування ймовірності банкрутства підприємства, оцінка якості кредиту та комплексні моделі оцінки кредитоспроможності. Виявлено проблемні аспекти управління кредитоспроможністю сільськогосподарських підприємств, серед яких слід назвати відсутність комплексної моделі оцінки кредитоспроможності, неефективну політику управління ліквідністю підприємства, консервативну політику фінансування оборотного капіталу підприємства, низький рівень боргового навантаження. Проведено аналіз основних факторів, які формують резерви її зростання, а також розроблено перелік заходів з підвищення кредитоспроможності на аналізованому підприємстві.

Ключові слова: кредитоспроможність, сільськогосподарське підприємство, фактори оцінки кредитоспроможності, моделі оцінки кредитоспроможності, управління кредитоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

В статье рассмотрены особенности анализа кредитоспособности сельскохозяйственных предприятий (на примере СПРАТ «Украина»). В частности, проведена оценка кредитоспособности рассматриваемого предприятия по самым распространенным моделям, таким как прогнозирование вероятности банкротства предприятия, оценка качества кредита и комплексные модели оценки кредитоспособности. Выявлены проблемные аспекты управления кредитоспособностью сельскохозяйственных предприятий, среди которых следует

называть отсутствие комплексной модели оценки кредитоспособности, неэффективную политику управления ликвидностью предприятия, консервативную политику финансирования оборотного капитала предприятия, низкий уровень долговой нагрузки. Проведен анализ основных факторов, которые формируют резервы ее роста, а также разработан перечень мероприятий по повышению кредитоспособности на анализируемом предприятии.

Ключевые слова: кредитоспособность, сельскохозяйственное предприятие, факторы оценки кредитоспособности, модели оценки кредитоспособности, управление кредитоспособностью сельскохозяйственных предприятий.

The article deals with the peculiarities of the creditworthiness' analysis of agricultural enterprises (on the example of APJSC "Ukraine"). In particular, an assessment of the analyzed company's creditworthiness is conducted on the most common models: forecasting the probability of the enterprise's bankruptcy, assessing the quality of credit and complex models of creditworthiness assessment. The problematic aspects of the creditworthiness management of agricultural enterprises are revealed, such as: absence of the complex model of credit creditworthiness assessment; ineffective policy of the enterprise's liquidity management; conservative policy of working capital financing on the enterprise; low level of the debt load. The analysis of the main factors that form the reserves of its growth is provided and the list of measures to increase the creditworthiness of the analyzed enterprise is developed.

Key words: creditworthiness, agricultural enterprise, creditworthiness assessment factors, creditworthiness assessment models, creditworthiness management of agricultural enterprises.

УДК 336.64

Іщенко Н.М.

к. е. н., доцент,
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили
Олійник О.М.

студентка
Чорноморський національний
університет імені Петра Могили

Постановка проблеми. Аналіз сучасного стану кредитного забезпечення сільськогосподарських підприємств дає змогу зробити висновки про наявність низки проблем, безпосередньо пов'язаних із процесом оцінювання та управління кредитоспроможністю, таких як:

- високий рівень кредитного ризику, який припав на сільськогосподарським підприємствам, що виступає стримуючим фактором залучення боргового капіталу в межах фінансового забезпечення підприємств галузі та результуючим чинником неефективного управління їх кредитоспроможністю;

- наявна система та методологія оцінки кредитоспроможності підприємств, що будується на основі розрахунку та аналізу лише фінансових показників;

- обмеженість оцінки кредитоспроможності позичальника коефіцієнтами, що характеризу-

ють фінансовий стан; нефінансові параметри, що впливають на кредитоспроможність позичальника, оцінюються переважно на якісному рівні;

- відсутність врахування галузевих особливостей діяльності підприємства більшістю вітчизняних методик під час розроблення сукупності заходів із удосконалення механізмів управління кредитоспроможністю сільськогосподарських підприємств, що призводить до диспропорцій у кредитному портфелі банку на користь галузей з високим рівнем оборотності ресурсів та відносно коротшим операційним циклом;

- відсутність розмежування системи коефіцієнтів та підходів до оцінки та підвищення рівня управління кредитоспроможністю для сільськогосподарських підприємств за розміром бізнесу, що призводить до відсутності доступу підприємств, представників малого бізнесу до позикових ресурсів.

З огляду на вищезазначене на даному етапі основна проблема управління кредитоспроможністю сільськогосподарських підприємств полягає в недосконалості наявних методик та підходів до її оцінки. Безпосередньо галузеві особливості діяльності підприємства зумовлюють необхідність пошуку системи факторів, які найбільшою мірою враховують специфіку діяльності аграрної сфери, адже це значним чином впливає на порядок формування та застосування методів та інструментів підвищення його кредитоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема оцінки та аналізу кредитоспроможності підприємств розглядалась у публікаціях таких науковців, як, зокрема, В.В. Галасюк, А. Гідулян, О.Є. Гудзь, Н.А. Дехтяр, І.О. Іртищева, І.С. Крамаренко, О.С. Кривоконь, І.С. Майборода, Т.М. Мельник, П.А. Стецюк, О.В. Терещенко. Проте єдиної позиції з цього питання ще й досі не сформовано, а більшість запропонованих методик оцінки кредитоспроможності підприємств неповною мірою враховує галузеві особливості господарської діяльності підприємств та зосереджена на оцінці кредитоспроможності з точки зору лише фінансових параметрів, що звужує практичну значимість їх застосування для окремих підприємств галузі.

Постановка завдання. Метою роботи є проведення аналізу кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств з метою виявлення проблемних аспектів процесу управління кредитоспроможністю на аналізованому підприємстві та визначення факторів, що формують резерви її зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз наявних емпіричних досліджень показує, що оцінка кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств має зводитися до використання двох основних теоретичних підходів до оцінки кредитоспроможності позичальника.

1) Підхід на основі використання моделей прогнозування банкрутства, який спрямований на визначення факторів, які надають найбільш достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства [1].

2) Підхід до побудови комплексних моделей оцінки кредитоспроможності для визначення якісних факторів з огляду на такі моделі, як CAMPARI (Character – репутація позичальника, Ability – здатність повернути кредит, Marge – дохідність операції, Purpose – цільове призначення кредиту, Amount – сума кредиту, Repayment – умови погашення, Insurance – забезпечення), PARTS (Purpose – призначення отриманих позичкових коштів, Amount – розмір позички, Repayment – повернення кредиту та відсотків, Term – строк, на який надається кредит, Security – забезпечення повернення кредиту), PARSER (Person – репутація потенційного клієнта, Amount – обґрунтування суми кредиту, що запрошується, Repayment – визначення

можливості погашення позики, Security – оцінка забезпечення, можливість реалізації застави, Expediency – доцільність надання позики, Remuneration – винагорода банку за кредитний ризик), MEMO RISK (Management – якість менеджменту, Experience – досвід, Market – загальні обставини для бізнесу позичальника, Operations – оцінка бізнесу позичальника, Repayment – визначення можливості погашення кредиту, Interest – відсоткова ставка, Security – забезпечення, Kontrol – контроль), Система “5C” (Character – характер позичальника, Capacity – фінансові можливості, Cash – грошові кошти, Collateral – забезпечення кредиту, Conditions – загальні економічні умови), Система “4FC” (чотири основи кредитоспроможності: Management quality – якість менеджменту, Industry dynamics – специфіка галузі та її динаміка, Security realization – забезпечення та можливість реалізації застави, Financial condition – фінансовий стан позичальника). Ці моделі виходять з методики якісного аналізу, що базується на агрегованих кількісних та якісних характеристиках позичальника [2].

Для проведення оцінки кредитоспроможності було вибрано сільськогосподарське ПрАТ «Україна», що є типовим підприємством в межах провадженого дослідження. До типових характеристик підприємства відносять такі:

- підприємство є сільськогосподарським товаровиробником, основним засобом виробництва є земля;

- особливості фінансово-господарських відносин на підприємстві зумовлюються значним впливом природно-кліматичних умов;

- підприємство спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур (основний напрям діяльності); наданні послуг у рослинництві, облаштуванні ландшафту; овочівництві, декоративному садівництві та вирощуванні продукції розсадників; розведенні великої рогатої худоби птиці, а також змішаному сільському господарстві.

- підприємство належить до групи середніх сільськогосподарських підприємств за кількістю працівників (79 ос.) та площею оброблюваних земель (3 092,76 га);

- попередній аналіз фінансового стану свідчить про наявність проблем, пов'язаних із процесом управління кредитоспроможністю.

Синтез вищезазначених підходів дасть змогу виокремити систему кількісних та якісних факторів, які найбільш повно враховують галузеві особливості діяльності підприємства та відображають резерви зростання його кредитоспроможності.

Однією з найпоширеніших моделей, яка використовується для оцінки кредитоспроможності є п'ятифакторна модель прогнозування банкрутства Е. Альтмана [3]. Ця модель враховує такі показники фінансового стану підприємства, які надають найбільш достовірну оцінку стосовно

загрози банкрутства або втрати платоспроможності підприємством, що є особливо актуальним з позиції банку.

Результати оцінки ймовірності банкрутства СПРАТ «Україна» наведено в табл. 1.

Оскільки загальне значення функції протягом аналізованого періоду є більшим 3,0, можна говорити про фінансову стійкість підприємства та його платоспроможність. Попри це, робити висновок про відсутність загрози неплатоспроможності недоцільно, адже показники, які використовуються в моделі, є уніфікованими та не відображають галузевих особливостей. Зокрема, можна спостерігати, що найбільшу статистичну значимість (силу

впливу на результуючий показник) має рентабельність активів за EBIT.

Однією з моделей оцінки кредитоспроможності підприємства є модель оцінки якості кредиту Чессера [4], що дає змогу оцінити ймовірність непогашення кредиту позичальником. Розрахунок інтегрального показника для аналізованого підприємства наведено в табл. 2.

Відповідно до даних табл. 2 ризики настання банкрутства підприємства є високими. Отримання таких результатів зумовлене концентрацією моделі на оцінці якості та політики використання поточних активів підприємства, тобто можливостей погашення позики у короткостроковій перспективі.

Таблиця 1

Оцінка ймовірності банкрутства ПРАТ «Україна» на основі моделі Е. Альтмана в 2012–2016 рр.

Фактор	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Власний капітал/активи (x_1)	0,87	0,91	0,90	0,88	0,91
Ваговий коефіцієнт	0,717				
Нерозподілений прибуток/активи (x_2)	0,65	0,70	0,67	0,68	0,67
Ваговий коефіцієнт	0,847				
Прибуток до виплати відсотків (EBIT)/активи (x_3)	0,29	0,11	0,05	0,35	0,38
Ваговий коефіцієнт	3,107				
Власний капітал/зобов'язання(x_4)	7,22	9,39	9,87	7,80	8,70
Ваговий коефіцієнт	0,420				
Чистий дохід/активи (x_5)	0,79	0,85	0,70	0,73	0,65
Ваговий коефіцієнт	0,995				
Значення Z	5,89	5,21	5,13	6,20	6,33

Джерело: розраховано авторами на основі даних СПРАТ «Україна»

Таблиця 2

Оцінка якості кредиту за моделлю Чессера для СПРАТ «Україна» в 2012–2016 рр.

Фактор	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Готівка + короткострокові інвестиції/активи (x_1)	0	0	0	0	0
Ваговий коефіцієнт	-0,5324				
Чиста виручка/гроші та їх еквіваленти + готівка (x_2)	187,17	208,11	27,00	84,44	643,90
Ваговий коефіцієнт	0,0053				
Виручка/активи (x_3)	0,79	0,85	0,70	0,89	0,90
Ваговий коефіцієнт	-6,6507				
Сукупна заборгованість/активи (x_4)	0,12	0,08	0,09	0,11	0,09
Ваговий коефіцієнт	4,4009				
Основний капітал/власний капітал (x_5)	0,38	0,34	0,31	0,17	0,29
Ваговий коефіцієнт	-0,0791				
ВОК/чиста виручка (x_6)	0,57	0,61	0,55	0,67	0,63
Ваговий коефіцієнт	-0,1020				
Значення Y	-3,78	-2,28	-2,19	-3,06	-1,26
Значення P	0,97	0,90	0,89	0,95	0,77

Джерело: розраховано авторами на основі даних СПРАТ «Україна»

Таблиця 3

**Оцінка ризику банкрутства для СПРАТ «Україна» в 2012–2016 рр.
на основі моделі Р. Сайфуліна та Г. Кадикова (R-модель)**

Фактор	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Поточні активи/валюта балансу (x_1)	0,54	0,58	0,46	0,76	0,68
Ваговий коефіцієнт	0,838				
Чистий прибуток/власний капітал (x_2)	0,14	0,12	0,05	0,40	0,40
Ваговий коефіцієнт	1,000				
Чистий дохід/валюта балансу (x_3)	0,79	0,85	0,70	0,89	0,90
Ваговий коефіцієнт	0,054				
Чистий прибуток/сумарні витрати (x_4)	0,21	0,12	0,06	0,47	0,82
Ваговий коефіцієнт	0,630				
Значення R	0,77	0,72	0,51	0,73	0,93

Джерело: розраховано авторами на основі даних СПРАТ «Україна»

Таблиця 4

**Комплексна оцінка кредитоспроможності СПРАТ «Україна»
на основі моделей MEMO RISK, Система “5C”, Система “4FC”**

Показник	MEMO RISK	Система “5C”	Система “4FC”
Характер позичальника (досвід, репутація, якість менеджменту)	Менеджмент підприємства здійснюється на задовільному рівні. Підприємство тривалий час функціонує на ринку, є налагоджена система партнерських відносин.	Консервативна політика, обмежені напрями зростання підприємства.	Корпоративне та фінансове управління підприємством задовільне.
Кількість балів (0–5)	4	3	4
Фінансовий стан позичальника	Підприємство фінансово стійке. Платоспроможність в короткостроковій перспективі обмежена. Недосконала політика управління оборотним капіталом. Політика фінансування активів консервативна. Показники рентабельності задовільні (проте динаміка стійкого економічного зростання від’ємна). Кредитний потенціал використовується неповністю.		
Кількість балів (0–5)	3	3	3
Грошові потоки	Аналіз грошових потоків протягом останніх 2 років свідчить про нормальний фінансовий стан підприємства, проте період 2012–2014 рр. характеризувався критичною ситуацією (генеровані грошові потоки від фінансової та інвестиційної діяльності використовувалися для фінансування операційної діяльності підприємства). Спостерігається нерівномірність грошових надходжень протягом операційного циклу.		–
Кількість балів (0–5)	2	2	–
Забезпечення кредиту	Специфічність застави з точки зору ліквідності та мінливості заставної вартості (зокрема, землі та майна).		
Кількість балів (0–5)	3	3	3
Загальні економічні умови, галузь	Загальні економічні умови незадовільні (значний податковий тиск, відсутність програм державної підтримки діяльності, високі вимоги з боку кредитно-фінансових інституцій).		Галузь має низькі темпи зростання, висока залежність від галузевих та зовнішніх факторів.
Кількість балів (0–5)	2	2	2
Відсоткова ставка	Відповідно до розрахунку ефекту фінансового левериджу максимальна відсоткова ставка, прийнятна для підприємства, становить 32%.		–
Кількість балів (0–5)	4	–	–
Загальний бал	19 (30)	13 (25)	12 (20)

Джерело: розроблено авторами на основі даних СПРАТ «Україна»

Окрім цього, модель включає оцінку виробничого потенціалу підприємства, що для сільськогосподарської сфери є вагомим з урахуванням високої капіталомісткості виробничого процесу, відсутності гнучкого використання основних та поточних активів підприємства, тривалого операційного циклу тощо, а також та виступає фактором підвищення його кредитоспроможності.

Можна зробити висновок, що політика управління оборотними активами є недосконалою, що призводить до низької абсолютної ліквідності, зростання кредитного ризику та зменшення кредитоспроможності підприємства. Зокрема, підприємству з урахуванням галузевих особливостей не варто здійснювати залучення боргового капіталу на короткостроковій основі.

Поширеною моделлю оцінки ризику настання неплатоспроможності підприємства є R-модель, розроблена Р. Сайфуліним та Г. Кадиковим [5]. Розрахунок загального показника для ПрАТ «Україна» наведено в табл. 3.

Значення загального показника протягом аналізованого періоду є більшим 0,45, що відповідає низькій ймовірності настання банкрутства підприємства. Варто зазначити, що ця модель подібна до моделі Е. Альтмана та сконцентрована на оцінці фінансової стійкості підприємства. Оскільки частка боргового капіталу, залученого підприємством, є незначною, загалом воно вважається фінансово стійким, проте така ситуація не забезпечує постійного економічного зростання підприємства, адже кредитний потенціал використовується неповністю.

Проведення оцінки кредитоспроможності підприємства на основі моделей комплексної оцінки дає можливість сформулювати систему якісних факторів, які для сільськогосподарських підприємств відіграють вагомий роль в процесі прийняття рішення банком про надання позики. Оцінка кредитоспроможності СПрАТ «Україна» проводилась на основі даних офіційного сайту [6], текстів аудиторських висновків [7], а також фінансової звітності. Результати оцінки наведено в табл. 4.

Результати проведеного оцінювання мають експертний характер, визначено, що підприємство має низький рівень кредитоспроможності, що пояснюється притаманними йому галузевими особливостями діяльності. Показники фінансового стану підприємства, що мають незадовільний стан, включають нестабільність грошових потоків; консервативну політику фінансування оборотного капіталу, яка, з одного боку, є свідченням фінансової стійкості підприємства, а з іншого боку, не дає йому змогу повністю використовувати власний кредитний потенціал; рентабельність активів не дає змогу залучати більші обсяги кредитування; низька абсолютна ліквідність зменшує короткостроковий кредитний потенціал підприємства. Зокрема, з точки зору врахування якісних параме-

трів у моделях оцінки кредитоспроможності аграрних підприємств вагомими є показники досвіду, репутації та оцінки якості менеджменту, адже це збільшує можливості підприємства до залучення боргового капіталу на зовнішніх ринках, де відсоткова ставка є не такою високою.

Таким чином, на основі здійсненого аналізу можна виокремити проблемні аспекти діяльності підприємства, що призводять до неефективної політики управління його кредитоспроможністю:

- відсутність комплексної моделі оцінки кредитоспроможності, яка б максимально враховувала галузеві особливості підприємства та надавала її достовірну оцінку;
- неефективна політика управління ліквідністю підприємства, що приводить до надлишкової загальної ліквідності та низької абсолютної ліквідності підприємства, підвищуючи його кредитний ризик та зменшуючи доступ до боргового фінансування;
- консервативна політика фінансування оборотного капіталу підприємства, що призводить до скорочення темпів зростання рентабельності підприємства та його потенціалу до довгострокового економічного зростання;
- низький рівень боргового навантаження, що стримує зростання рентабельності власного капіталу підприємства.

Для подолання негативних факторів, що зменшують ефективність політики управління кредитоспроможністю СПрАТ «Україна», підприємству слід вжити таких заходів.

1) Розробити внутрішньо орієнтовану систему оцінки та управління кредитоспроможністю, яка буде будуватися з огляду на врахування кількісних та якісних факторів оцінки, а також враховувати галузеві особливості підприємства. Така система має включати оцінку кредитоспроможності за трьома факторами, такими як фінансовий стан, виробничий потенціал та управлінський потенціал.

В результаті проведеного аналізу визначено, що для оцінки фінансового стану підприємства необхідно використовувати такі показники, як коефіцієнт боргового навантаження, коефіцієнт відношення загального ліміту кредитування до власного оборотного капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнти рентабельності (насамперед, активів та власного капіталу), аналіз грошових потоків підприємства.

Виробничий потенціал аграрного підприємства необхідно оцінювати з огляду на співвідношення між строком кредиту та строком оренди земельних угідь, норми витрат на одиницю оброблюваних земель, співвідношення кількості одиниць техніки до 1 року та загальної кількості одиниць техніки (для оцінки оновлення основних засобів), відношення основного капіталу до власного капіталу, співвідношення площі якісних угідь та загальної площі угідь, а також інших показників.

Управлінський потенціал підприємства слід оцінювати за такими показниками, як професійний досвід за профілем діяльності, репутація підприємства; ділові якості менеджменту, стиль управління, розподіл владних повноважень; використання фінансових показників для контролю за розвитком підприємства.

2) Запровадити ефективну політику управління ліквідністю підприємства, спрямованої на зменшення надлишкової ліквідності підприємства та зростання абсолютної. Першочерговим заходом є забезпечення оптимізації рівня запасів, що впливає на перерозподіл обігових коштів підприємства, в результаті чого очікуються збільшення величини ліквідних грошових коштів та зменшення величини неліквідних виробничих запасів.

3) Збільшити ліміт боргового фінансування до забезпечення помірної політики фінансування боргового капіталу, оскільки поточна консервативна політика фінансування оборотного капіталу призводить до стримування економічного зростання підприємства. Проте для сільськогосподарського підприємства з урахуванням його галузевих особливостей та фінансового стану таку політику слід запроваджувати лише на фоні зростання його абсолютної ліквідності.

4) Збільшити рентабельність активів підприємства для забезпечення задовільного рівня кредитоспроможності з огляду на високий рівень зношуваності основних засобів та низьку продуктивність праці їх, отже, підприємству необхідно здійснювати оновлення основних виробничих фондів за рахунок довгострокового боргового фінансування. Це сприятиме вирішенню одночасно двох завдань, таких як скорочення надлишкової поточної ліквідності та підвищення рентабельності активів.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, одним із головних заходів з підвищення кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств (на прикладі СПРАТ «Україна») є розробка внутрішньо орієнтованої системи оцінки та управління кредитоспроможністю підприємства, яка дасть змогу здійснювати постійний моніторинг кредитоспроможності, а в разі виявлення відхилень від нормативних значень оперативно приймати рішення з приведення показників до нормативних значень. Цього буде досягнуто за рахунок використання в моделі факторів, що враховують галузеві особливості підприємства та надають найбільш достовірну оцінку його кредитоспроможності.

Запропоновано змістити акцент від оцінювання кредитоспроможності аграрного підприємства виключно за фінансовими параметрами у зв'язку з тим, що оцінка суто фінансових параметрів, особливо для підприємств цього сектору економіки, не надаватиме достовірної та однозначної оцінки через притаманні підприємствам низьку ліквідність, тривалий операційний цикл, нестабільність

грошових потоків. У разі оцінки кредитоспроможності суто за фінансовими показниками доступ до боргового капіталу буде гарантований лише великим підприємствам, а малі та середні залишаються поза кредитним фінансуванням. Саме тому до моделі оцінки кредитоспроможності слід включати показники, які надають лише загальну оцінку фінансового стану, а також використовувати інші фактори, що визначають стан кредитоспроможності конкретного підприємства визначеної галузі.

До таких факторів відносять виробничий та управлінський потенціал. Виробничий потенціал підприємства дає можливість оцінити здатність підприємства до генерування грошових потоків загалом, стану та особливостей ведення господарства, прогнозування рентабельності основних виробничих фондів. Застосування таких показників безпосередньо для аграрного підприємства більшою мірою відображає його можливості щодо погашення боргового капіталу, ніж показники фінансового стану.

Необхідність використання системи якісних показників, що становлять управлінський потенціал підприємства, під час оцінювання кредитоспроможності сільськогосподарських підприємств обґрунтовується тим, що досвід та репутація підприємства на фоні навіть низької ліквідності сприяють підвищенню його кредитоспроможності. Підприємства, що досить довго функціонують на аграрному ринку (включаючи аналізоване підприємство), мають розгалужену систему партнерських зв'язків, що підвищує їх гудвіл, а під час оцінювання кредитоспроможності банком значущість показників фінансового стану та оцінки досвіду та репутації є однаковою. Окрім цього, репутація та досвід підприємства збільшують його можливості щодо виходу на міжнародний рівень боргового фінансування, де умови кредитування є більш лояльними порівняно з вітчизняними.

З огляду на вищезазначене аналізовані фактори надають найбільш достовірну оцінку кредитоспроможності підприємства, а маніпулювання окремими з них дасть змогу у середньостроковій перспективі вдосконалити політику управління кредитоспроможністю. Зокрема, розроблена система факторів оцінки та управління кредитоспроможністю також матиме практичну значимість для внутрішнього менеджменту аналогічних підприємств галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кривоконь О.С. Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників. Ефективна економіка. 2012. № 6. С. 40–43.
2. Епіфанов А.О., Дехтяр Н.А., Мельник Т.М. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія / за ред. А.О. Епіфанова. Київ: УАБС НБУ, 2007. 286 с.
3. Терещенко О.В. Дискримінантний аналіз в оцінці кредитоспроможності підприємства. Вісник НБУ. 2003. № 6. С. 24–27.

4. Іртищева І.О., Крамаренко І.С. Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності підприємств аграрної сфери. *Агросвіт*. 2011. № 19. С. 2–4.

5. Терещенко О.В. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників юридичних осіб. *Вісник НБУ*. 2013. № 1 (191). С. 25–30.

6. Офіційний сайт СПРАТ «Україна». URL: <http://sprat-ukraina.com.ua>.

7. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL: <https://smida.gov.ua>.

REFERENCES:

1. Kryvokon' O.S. (2012) Orhanizatsiyni aspekty analizu kredytopromozhnosti pidpryyemstv-pozychal'nykiv. [Organizational aspects of the enterprises-borrowers' creditworthiness analysis]. *Effective economy*, pp. 40–43 (in Ukrainian).

2. Epifanov A.O., Dekhtyar N.A., Mel'nyk T.M. (2007) Otsinka kredytopromozhnosti ta investytsiynoyi pryvablyvosti sub'yektiv hospodaryuvannya. [Creditwor-

thiness and investment attractiveness assessment of business entities]. *UBS NBU*, pp. 286 (in Ukrainian).

3. Tereshchenko O.V. (2003) Dyskryminantnyy analiz v otsyntsi kredytopromozhnosti pidpryyemstva. [Discriminatory analysis in the assessment of the enterprise's creditworthiness]. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, pp. 24–27 (in Ukrainian).

4. Irtysheva I.O., Kramarenko I.S. (2011) Metodichni pidkhody do otsinky kredytopromozhnosti pidpryyemstv ahrarnoyi sfery. [Methodical approaches to the assessment of the agrarian enterprises' creditworthiness]. *Agrosvit*, pp. 2–4 (in Ukrainian).

5. Tereshchenko O.V. (2013) Novi pidkhody do otsinky kredytopromozhnosti pozychal'nykiv yurydychnykh osib. [New approaches to the creditworthiness assessment of the borrowers – legal entities]. *Bulletin of the National Bank of Ukraine*, pp. 25–30 (in Ukrainian).

6. Official site of the Agricultural Private Joint Stock Company «Ukraine» [Electronic resource]. Available at: <http://sprat-ukraina.com.ua> [in Ukrainian].

7. Official site of the Stock market infrastructure development agency of Ukraine (SMIDA) [Electronic resource]. Available at: <https://smida.gov.ua> [in Ukrainian].

Ischenko N.M.

Candidate of Economic Sciences, Docent,
Petro Mohyla Black Sea National University

Olijnyk O.M.

Student
Petro Mohyla Black Sea National University

CREDITWORTHINESS OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES: ANALYSIS OF FACTORS THAT CREATES A RESERVE FOR ITS GROWTH

Analysis of the current state of agricultural enterprises crediting allows to state about the existence of problems, connected with the process of creditworthiness assessment and management, such as:

- high level of credit risk;
- limitation of the creditworthiness assessment by the coefficients, reflecting only financial state of enterprise, but non-financial parameters are evaluated mostly on the qualitative level;
- branch features of the agricultural enterprises activity are not considered by the majority of existed empirical researches, that lead to the disproportions in the borrowed capital distribution in favor of branches with the higher level of resources turnover and shorter operational cycle;
- available systems of coefficients and approaches to the creditworthiness assessment are not differentiated by the size of business that is concluded in disability of small and medium enterprises to get credit financing.

Considering mentioned above, the main problem connected with the creditworthiness assessment of the agricultural enterprises exists in inadequacy of current techniques and approaches to its evaluation. Branch features of the agricultural enterprises activity cause necessity to search such system of factors that provides considering specific features of agrarian industry and further influences the procedure of techniques and instruments development in order to increase its creditworthiness.

Therefore, the article deals with the peculiarities of the creditworthiness' analysis of agricultural enterprises (on the example of APJSC "Ukraine"). In particular, an assessment of the analyzed company's creditworthiness is conducted on the most common models: forecasting the probability of the enterprise's bankruptcy, assessing the quality of credit and complex models of creditworthiness assessment. The problematic aspects of the creditworthiness management of agricultural enterprises are revealed, such as: absence of the complex model of credit creditworthiness assessment; ineffective policy of the enterprise's liquidity management; conservative policy of working capital financing on the enterprise; low level of the debt load.

The analysis of the main factors that form the reserves of its growth is provided and the list of measures to increase the creditworthiness of the analyzed enterprise is developed.